

Література:

1. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 54 с.
2. Зиновьев Д. В. Социокультурная толерантность – ее сущностные характеристики / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://res.krasu.ru/paradigma/1/6.htm/>.
3. Кирабаев Н. С. Глобализация и мультикультурализм / Н. С. Кирабаев. – М.: Издательство РУДН, 2009. – 332 с.
4. Куріч М. А. Використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови / М. А. Куріч // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
5. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики / В. І. Лозова // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні: Ч.І. – Харків: ОВС, 2012. – С. 96–97.
6. Пассов Є. І. Комунікативний метод навчання іншомовному мовленню / Є. І. Пассов. – К.: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2007. – 212 с.
7. Сініцина В. В. Розвиток професійно спрямованих комунікативних навичок студентів у процесі вивчення ділової англійської мови / В. В. Сініцина. – Донецьк: Науково-методичний збірник. – Вип. 4. – 2009. – 35 с.
8. Сумцова О. В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции студентов технических вузов при использовании активных методов обучения иностранному языку / О. В. Сумцова. – М.: Молодой ученый. – № 2. – 2012. – С. 297–298.

УДК 370.711+378.013+372.65+378.169.14+420

Л. В. Першина,*Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса***ОПАНУВАННЯ НАВИЧОК СПІЛКУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ**

Стаття присвячена розгляду такої важливої проблеми освіти України як підготовка нової генерації науково-педагогічних кадрів, а саме формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих закладів освіти. В дослідженні представлено аналіз літературних джерел з проблеми реформування вищої освіти, підготовки майбутніх працівників вищих навчальних закладів. Також визначено обов'язкові характеристики викладача вищої школи. Серед професійно-педагогічних вмінь, якими мають володіти викладачі вищої школи, виокремлено комунікативні вміння. В статті обґрунтовано важливість професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців в процесі міжкультурної інтеграції задля будування толерантних відносин в полікультурному освітньому просторі, розкрито сутність понять «полікультурна компетенція», «полікультурне виховання», «комунікативна компетенція».

Ключові слова: інтеграція, викладач, підготовка, полікультурна компетенція, комунікативна компетенція, іншомовне спілкування.

Статья посвящена рассмотрению такой важной проблемы образования Украины как подготовка новой генерации научно-педагогических кадров, а именно формирование профессионального мастерства у будущих преподавателей высших учебных заведений. В исследовании представлен анализ литературных источников по проблеме реформирования высшего образования, подготовки будущих работников высших учебных заведений. Также определены обязательные характеристики преподавателя высшей школы. Среди профессионально-педагогических умений, которыми должны владеть преподаватели высшей школы, выделены коммуникативные умения. В статье обосновано важность профессиональной иноязычной подготовки будущих специалистов в процессе межкультурной интеграции для построения толерантных отношений в поликультурном образовательном пространстве, раскрыто сущность понятий «поликультурная компетенция», «поликультурное воспитание», «коммуникативная компетенция».

Ключевые слова: интеграция, преподаватель, подготовка, поликультурная компетенция, коммуникативная компетенция, иноязычное общение.

The article is devoted to consideration of such important problem of Ukrainian education as preparation of new generation of scientifically pedagogical workers, namely the formation of professional skills of future teachers of higher educational establishments. The analysis of literary sources on issue of reformation of higher education, preparation of future workers of higher educational establishments is presented in research. Obligatory characteristics of teacher of higher school are also presented. Among professional pedagogical abilities which the teachers of higher school must own, communicative abilities are selected. The article grounds the importance of professional foreign preparation of future specialists in the process of intercultural integration for the building of tolerant relations in policultural educational space, reveals the essence of concepts «policultural competence», «policultural upbringing», «communicative competence».

Keywords: integration, teacher, preparation, policultural competence, communicative competence, foreign intercourse.

Динамічні зміни у внутрішній та зовнішній політиці України, зокрема зміна державного устрою, соціально-економічних відносин, ідеології та моральних цінностей, не могли не вплинути на кадрове забезпечення вищої школи, на наявну систему підготовки працівників освіти. Вхідження України в сучасний Європейський простір, на думку багатьох учених, потребує цивілізованих перетворень у системі вітчизняної освіти, зокрема у вищій школі. Важливого значення набуває проблема якості освіти, що, у свою чергу, висуває нові вимоги до підготовки майбутнього викладача. Держава потребує підготовки кваліфікованого кадрового педагогічного потенціалу, здатного на рівні сучасних міжнародних стандартів забезпечити формування трудових, розумових, фізичних і естетичних здібностей, а також високих моральних рис молодого покоління [9, с. 334].

Пріоритетна увага в реформуванні вищої освіти в Україні, на думку О. Мороза, О.Падалки, В.Юрченка, має надаватися підготовці нової генерації науково-педагогічних кадрів національної еліти, здатної трансформувати в собі нову освітньо-світоглядну парадигму національно-державного творення, гуманістичного вознесіння самоцінності особистості вихованця [7].

Зі свого боку, В. Олійник визначає обов'язкові характеристики викладача вищої школи, зокрема професійну компетентність на рівні європейських і світових стандартів, мобільність, конкурентоспроможність, творчість і відповідальність, гнучке, незалежне і критичне мислення, володіння іноземними мовами, новими інформаційними технологіями, здатність до діяльності в умовах невизначеності та змін, орієнтованість на ефективну самоосвіту, самовдосконалення впродовж життя [8].

У зв'язку з цим питання підготовки майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів з високим рівнем професійної майстерності набули особливої актуальності в Україні.

Теоретичний аналіз джерельної бази з проблеми підготовки майбутніх викладачів дозволив зробити висновок, що стан справ із кадрами вищої наукової кваліфікації залишається складним. Це диктує потребу принципово нових підходів до розв'язання цієї проблеми, тому діяльність науково-педагогічних працівників вищої школи в умовах перебудови її роботи має стати предметом особливої уваги.

Характерною особливістю професорсько-викладацького персоналу, підкреслює В. Олійник, є низький рівень професійної мобільності, не лише внутрішньої, а й зовнішньої. Свідченням тому є нерозвинутість такої форми, як міжнародні обміни викладачів, а також низька їхня віртуальна мобільність, тобто участь у відео- і заочних конференціях тощо [8]. У науково-педагогічних працівників відсутнє прагнення до самовдосконалення, самозміни, адекватної вимогам часу. Вони не володіють іншомовним мовленням на професійному рівні. Усе зазначене засвідчує, що науково-педагогічні працівники наразі сьогодні не готові до сучасних європейських вимог, до діяльності в нових умовах.

Наголосимо, що від професійної компетентності викладачів відповідно до сучасних європейських стандартів, їхньої готовності до інноваційної діяльності та неперервної освіти залежить якість підготовки майбутніх педагогів. У зв'язку з цим значного поглиблення потребує теоретична, спеціальна та ідеологічна підготовка майбутніх викладачів, яка передбачає оволодіння методами й засобами виконання досліджень, прищеплення навичок самостійно й водночас на високому рівні здійснювати наукову, педагогічну й виховну роботу.

Аналіз наукових праць, присвячених розгляду вмінь, якими повинен володіти майбутній викладач, дозволяє зробити висновок, що важливими професійно-педагогічними вміннями є комунікативні вміння. Педагогічне спілкування стало предметом уваги багатьох науковців (І. Зимня, О. Леонтьєв, В. Кан-Калик, А. Кузьмінський, І. Риданова, О. Савченко, В. Тищенко, Я. Тютюнник, В. Ширшов). Оскільки особливого значення в професійній підготовці майбутніх викладачів набуває формування вміння вести продуктивний інтерактивний діалог, то під час формування професійної майстерності в майбутніх викладачів треба звернути увагу на розвиток у них комунікативних умінь, зокрема чітку дикцію, поставлений голос, правильне дихання та розумне використання в мовленні міміки та жестів. Викладач безперечно здійснює різноманітну комунікативну діяльність, яка потребує активності та взаємної спрямованості дій її учасників. Окрім здатності вести професійний діалог, зазначає Я. Тютюнник, культура професійного спілкування об'єднує такі риси як емпатію (здатність до співпереживання) та рефлексію (здатність до миттєвої корекції власної поведінки) [10, с. 184]. Підкреслимо, що успіх професійної діяльності майбутнього викладача значною мірою буде залежати від рівня сформованості комунікативних умінь професійного іншомовного спілкування, що є потребою, складовою професійної майстерності викладача та інструментом його впливу на студентів.

Мета статті – обґрунтувати важливість професійної іншомовної підготовки майбутніх викладачів вищої школи.

Виокремлення нами однієї з педагогічних умов формування професійної майстерності викладача, а саме *опанування навичок спілкування в полікультурному педагогічному процесі* задля забезпечення комунікативної компетенції, свідчить, що серед основних тенденцій розвитку сучасної цивілізації разом з упровадженням інноваційних технологій відзначається дедалі тісніше співробітництво країн і народів практично в усіх сферах людської діяльності. Процеси політичної та економічної інтеграції відбуваються в тісній єдності з формуванням єдиного світового освітнього простору. Проте, як зазначає Т. Атрошенко, загалом позитивні інтеграційні процеси, що є результатом об'єднання зусиль держав з розв'язання актуальних проблем планетарного масштабу, вносять додаткові труднощі в процес соціалізації окремої особистості. Людина постає перед проблемою необхідності навчитися жити в умовах поліфонії культур, за якої обов'язково варто мати свою власну позицію, а сформувати її можна лише в разі розуміння множинності думок [1, с. 92–95].

Сучасний освітній простір вищого навчального закладу в Україні останніми роками, як зазначає І. Зозуля, характеризується зростанням етнокультурної складності, збільшенням кількості студентів різних національностей, релігійних вірувань і поглядів, які мають різні цінності та культуру. Інколи наслідком цього є ускладнення стосунків між студентами [5]. Тож завдання вищої школи України полягає в тому, аби вдосконалювати взаємини студентів різних соціокультурних груп та звертати більше уваги на сам процес формування полікультурних відносин в умовах університетської освіти. Завдання майбутнього викладача – навчити студентів жити в умовах поліфонії культур.

Формуючи полікультурні відносини, майбутньому викладачу варто звернути увагу на роботу з іноземними студентами. Студенти, які приїжджають в Україну на навчання, опиняються в нових соціокультурних умовах, тому вони мають до них не лише пристосовуватися, а й уміти в цих умовах співіснувати. І. Зозуля вважає, що люди, які працюють з іноземцями, мають будувати з ними свої стосунки на засадах рівноправності, терпимості, поваги. Адже полікультурне виховання передбачає повагу й толерантне ставлення до іншої культури, культурно-історичних традицій, ментальності, усвідомлення й співставлення з культурними надбаннями свого етносу [5].

Отже важливою рисою сучасного викладача є полікультурна компетенція, що передбачає сформованість таких полікультурних рис, як соціокультурна спостережливість, культурна неупередженість, готовність до спілкування в іншомовному оточенні, мовний та соціокультурний такт [3].

Розглядаючи особливості діяльності людини в суспільстві, в якому взаємодіють безліч культур, традицій і новацій, де відбувається постійна зміна життєвих ситуацій, нестабільність, непередбачуваність стає нормою буття, учені (3; 4; 5) акцентують, що в цих умовах формування ідентичності, усвідомлення себе передбачає наявність в особистості особливої риси – толерантності, у якій інтегруються всі вияви ціннісних установок та орієнтацій.

Розвиток толерантності в освіті має відбуватися шляхом діалогу та співробітництва навчальних сторін, де велику роль відіграє комунікативна компетенція викладача, яка передбачає здатність викладача добирати відповідний стиль, тон спілкування в різноманітних ситуаціях, використовуючи знання, уміння та навички застосування вербальних і невербальних засобів для налагодження та підтримки контактів зі студентами, потрібних для міжкультурного іншомовного спілкування на основі толерантності та взаєморозуміння в процесі виконання ним своїх професійних обов'язків на принципах рівноправності та терпимості, уміння вести діалог на засадах взаємоповаги.

У ході діалогу, як підкреслює В. Вишківська, здійснюється взаємообмін і взаємозбагачення почуттями, переживаннями, духовними цінностями, смислами, інформацією. Так суб'єкти переживають співучасть інших у своєму розвитку, і, навпаки, відчувають свою причетність до збагачення духовного світу інших. У діалозі студенти утверджуються в найбільш цінних з педагогічної позиції аспектах своєї індивідуальності, усвідомлюють перспективи самовдосконалення, бачать вплив стильових особливостей своєї діяльності на інших суб'єктів, вчать співвідносити і гармонізувати свій стиль діяльності з особливостями діяльності інших в умовах співробітництва [2]. Професійна іншомовна підготовка відіграє

величезну роль у реалізації майбутнім викладачем полікультурної орієнтації своїх професійних функцій. Оскільки спілкування, вважає Б. Лихачов, є основним каналом змістової взаємодії студентів між собою і викладачем. Педагогічне спілкування, щоб бути корисним та дієвим, має бути змістовним. Єдність глибокого змісту та оптимальної форми підвищують ефективність його виховного впливу [6, с. 296]. Майбутній викладач повинен володіти навичками спілкування, які допоможуть йому правильно розуміти інших та висловлювати свої думки чітко, послідовно, дохідливо і переконливо, цікаво, впливати та викликати відповідні почуття та дії. Наголошуємо, що для того, аби сформувати професійну майстерність у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, треба забезпечити їх оволодінням навичками іншомовного спілкування в полікультурному педагогічному процесі. Це допоможе майбутньому викладачу здійснювати професійну діяльність на високому рівні, використовуючи комунікативну компетенцію, де толерантність відіграє вирішальну роль.

У нових соціально-економічних умовах під час реформування вищої педагогічної освіти України важливим є врахування світових тенденцій та потреб сучасного суспільства. Пріоритетну увагу треба приділяти підготовці нової генерації науково-педагогічних кадрів вищої школи. У зв'язку з динамічними соціальними, культурними, економічними та політичними змінами в межах країни та в світі зростають вимоги до викладача вищої школи. Професійна діяльність викладача вищої школи вимагає наявності певних особистісних якостей і соціально-психологічних рис та педагогічних здібностей згідно з потребами сучасного суспільства. З метою подальшого розвитку національної системи освіти України, її глобалізації, гуманізації та інтеграції в європейський та світовий освітній простір сучасній педагогічній освіті слід приділити більше уваги підвищенню якості професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

Література:

1. Атрощенко Т. Розвиток культури міжнаціонального спілкування у студентському колективі / Т. Атрощенко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 1999. – Вип. 6. – С. 92–95.
2. Вишківська В. Б. Суб'єктивність студентів у навчальному процесі – необхідна умова формування професійної компетенції / В. Б. Вишківська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 8 (18). – С. 4–5.
3. Вороняк Л. І. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах [Електронний ресурс] / Л. І. Вороняк // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 39. – С. 105–108.
4. Довгополова Я. В. Толерантні відносини студентів у полікультурному середовищі / Я. В. Довгополова // Реалізація принципів і завдань Болонського процесу в Україні : матеріали міжнар. наук. конф. – Львів, 2005. – С. 76–82.
5. Зозуля І. Є. Полікультурні взаємовідносини іноземних студентів у середовищі вищого навчального закладу України (досвід Вінниччини) [Електронний ресурс] / Є. Зозуля. // Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм і освіта – 2010». – Режим доступу : conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Zozulya.php.
6. Лихачёв Б. Т. Педагогика : учеб. пособ. / Б. Т. Лихачёв. – М., 2003. – 607 с.
7. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : [навч. посіб.] / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко; за заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.
8. Олійник В. В. Професійне удосконалення науково-педагогічних працівників : проблеми та шляхи вирішення / В. В. Олійник // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. / за ред. Л. Л. Товажнянсько-го, О. Г. Романовського. – Вип. 27 (31) : [в 3-х ч.]. – Ч. 1. – Х. : НТУ «ХП», 2010. – С. 88–97.
9. Пинзеник О. М. Модель удосконалення професійної майстерності викладача вищої педагогічної школи І-ІІ рівнів акредитації / О. М. Пинзеник // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип. 52. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. – С. 334–338.
10. Тютюнник Я. В. Професійне педагогічне спілкування як спільна творчість викладача і студентів / Я. В. Тютюнник // Магістр. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – С. 182–185.

УДК 37.016:81]:1

Л. В. Петько,

Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ФІЛОСОФСЬКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ІДЕЇ РОЗУМІННЯ МІЖЛЮДСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розглядаються філософсько-лінгвістичні ідеї міжособистісної комунікації, які зумовлені глобалізаційними освітніми та професійними викликами. Автор торкається питання міжкультурної комунікації як необхідної умови взаємодії людей у процесі їхньої життєдіяльності шляхом опанування мовного простору. На прикладі наукових розвідок сучасних українських і зарубіжних учених обосновується доцільність навчання молоді в професійно-орієнтованому середовищі, що сприятиме до адаптації в майбутній діяльності.

Ключові слова: суспільство, комунікація, мова, особистість, студент, професійне навчання, середовище.

Рассматриваются философско-лингвистические идеи межличностной коммуникации, вызванные глобализационными образовательными и профессиональными вызовами. Обосновывается на примере научных изысканий украинских и зарубежных учёных необходимость обучения студентов иностранным языкам в профессионально-ориентированной среде, что будет способствовать адаптации в будущей профессиональной деятельности. Автор касается вопроса межличностного взаимодействия путём вхождения в языковое пространство.

Ключевые слова: общество, коммуникация, личность, студент, профессиональное обучение, среда, языки.

The philosophical and linguistic ideas of interpersonality communication are examined, caused global educational and professional calls in modern society. The author analyzes the basic models in modern society and compares them. The author gives proof of the necessary of foreign language students' teaching in the professional-oriented environment on the examples of scientific researches of the modern Ukrainian and foreign scientists that will promote in the adaptation in future activity. The article deals with the phenomenon of language from the perspective of interpersonality co-operation in the way of entering into the linguistic space.

Key words: society, communication, personality, student, professional teaching, languages.

Одним з перших мову, як об'єкт соціального пізнання, став розглядати Ф. де Соссюр, який охарактеризував мову як систему знаків і акцентував увагу на комунікацію. Вчений поділив мовну діяльність на мову і мовлення, чим надав мові соціальний статус, а мовлення запропонував визначати як засіб вираження мови – «єдиним і істинним об'єктом лінгвістики є мова, яка розглядається в собі і для себе [13, с. 207]».